

Inventariserend Veldonderzoek, karterende fase

**De Pirk, Vaassen
Gemeente Epe**

B&G rapport 1270

Colofon

Projectnummer 29750811/47982
Auteurs drs. A.M.H.C. Koekkelkoren, drs. S. Moerman
Redactie dr. A.W.E. Wilbers
Versie 1.5
Status definitief

Autorisatie

dr. A.W.E. Wilbers	Senior Prospector	24-8-2011	
--------------------	-------------------	-----------	--

Goedkeuring

drs. N. Vossen	Regioarcheoloog Stedendriehoek	27-10-2011	
----------------	-----------------------------------	------------	--

Opdrachtgever

Ter Steege vastgoed Apeldoorn BV
Surinameweg 10
Postbus 135
7300 AC Apeldoorn

© IDDS Archeologie
Noordwijk, augustus 2011
ISSN 1879-3711

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Protocol 4002
Protocol 4003

SAMENVATTING:

In opdracht van Ter Steege vastgoed Apeldoorn BV heeft IDDS Archeologie een archeologisch onderzoek uitgevoerd aan De Pirk te Vaassen. Dit onderzoek bestond uit een Inventariserend Veldonderzoek, karterende fase. Er was geen aanleiding tot het uitvoeren van een waarderende fase.

In het merendeel van het plangebied is in 2004 en 2008 reeds onderzoek uitgevoerd. De eerste fase bestond uit een bureauonderzoek en een Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase. Tijdens het veldonderzoek is in een boring in het noorden van het plangebied een scherp aangetroffen uit de Vroege IJzertijd dit te relateren is aan een urnenveld circa 100 m ten oosten van het plangebied. In het overige deel van het plangebied zijn enkele delen verstoord, maar er kon geen zone worden afgeschreven. Het tweede onderzoek bestond uit een waarderend onderzoek waarbij tien boringen zijn gezet rondom de drie noordelijkste boringen uit het verkennend onderzoek. Bij het waarderend onderzoek bleken enkele boringen verstoord te zijn en zijn er geen verdere archeologische indicatoren aangetroffen. Op basis daarvan is geadviseerd het gebied vrij te geven. Dit advies is echter niet overgenomen door het bevoegd gezag.

Het huidige onderzoek is een verdichting van het verkennend onderzoek, namelijk een karterende fase. Hierbij zijn 30 boringen gezet in een grid van 20 bij 25 m door het plangebied. Hierbij zijn de delen waar bebouwing heeft gestaan buiten beschouwing gelaten. Afhankelijk van de funderingsmethode en de methode van het verwijderen van deze funderingen kunnen de voormalig bebouwde delen worden vrijgegeven. De resultaten van de karterende fase gaven geen aanleiding tot het uitvoeren van een waarderende fase waarbij verdichtende boringen worden gezet rondom een boring waarin archeologische indicatoren zijn aangetroffen. Op basis van de karterende fase is gebleken dat het oostelijke en zuidelijke deel van het plangebied grotendeels verstoord zijn en dat er naar verwachting geen resten uit het Paleolithicum tot het Laat Neolithicum en uit de Nieuwe Tijd aanwezig zijn in verband met de dichtheid van eventuele vondstconcentraties uit deze perioden. Wel is het mogelijk om in de onverstoorde delen van het plangebied resten aan te treffen vanaf het Laat Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen. Deze resten worden verwacht in de top van het zandpakket. Geadviseerd wordt daarom om voor de onverstoorde delen een proefsleuvenonderzoek uit te laten voeren.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek.....	7
1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied	7
2. RESULTATEN VOORONDERZOEK	8
2.1. Verkennend booronderzoek.....	8
2.2. Waarderend onderzoek.....	9
2.3. Gespecificeerd verwachtingsmodel	10
3. VELDONDERZOEK.....	11
3.1. Werkwijze onderzoek	11
3.2. Resultaten karterend booronderzoek.....	11
3.3. Interpretatie	12
4. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	13
4.1. Beantwoording vraagstelling.....	13
4.2. Aanbevelingen	14
4.3. Betrouwbaarheid	14
GERAADPLEEGDE BRONNEN	15
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	16
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Archis-informatie	
3. Boorlocatiekaart	
4. Boorbeschrijvingen	
5. Periodentabel	
6. Kadasterkaart Minuutplan 1811-1832	
7. Resultatenkaart	
8. Vondstenlijst	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Toponiem</i>	De Pirk
<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	47982
<i>Plaats</i>	Vaassen
<i>Gemeente</i>	Epe
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Vaassen, sectie C en D, percelen 1152, 2869, 2472, 2878, 3200, 3201, 3555, 3554, 2946, 2339, 3037, 3552, 3661, 3662, 3852, 3855
<i>Provincie</i>	Gelderland
<i>Kaartblad</i>	27D
<i>Coördinaten</i> Centrum Hoekpunten	194.902/477.747 194.936/477.833 (n) 194.999/477.780 (no) 194.901/477.564 (z) 194.844/477.755 (w)
<i>Oppervlakte plangebied</i>	15.000 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Bouwvergunning
<i>Opdrachtgever</i>	Ter Steege vastgoed Apeldoorn BV Surinameweg 10 Postbus 135 7300 AC Apeldoorn
<i>Contactpersoon opdrachtgever</i>	The Missing Link Contactpersoon: dhr. B. Goudswaard Pelmolenlaan 12-14 3447 GW Woerden tel 0348 - 437788 E-mail: b.goudswaard@the-missinglink.nl
<i>Uitvoerder</i>	IDDS Archeologie Contactpersoon: mw. A.M.H.C. Koekkelkoren Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-4028586 E-mail: akoekkelkoren@idds.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Epe Postbus 600 8160 AP Epe Tel: 057-8678787
<i>Adviseur bevoegd gezag</i>	drs. N. Vossen Regioarcheoloog Stedendriehoek Tel: 06-43986656 Email: n.vossen2@apeldoorn.nl
<i>Beheer en plaats van documentatie en vondsten</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van de provincie Gelderland
<i>Uitvoeringsdatum veldwerk</i>	11 augustus 2011

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

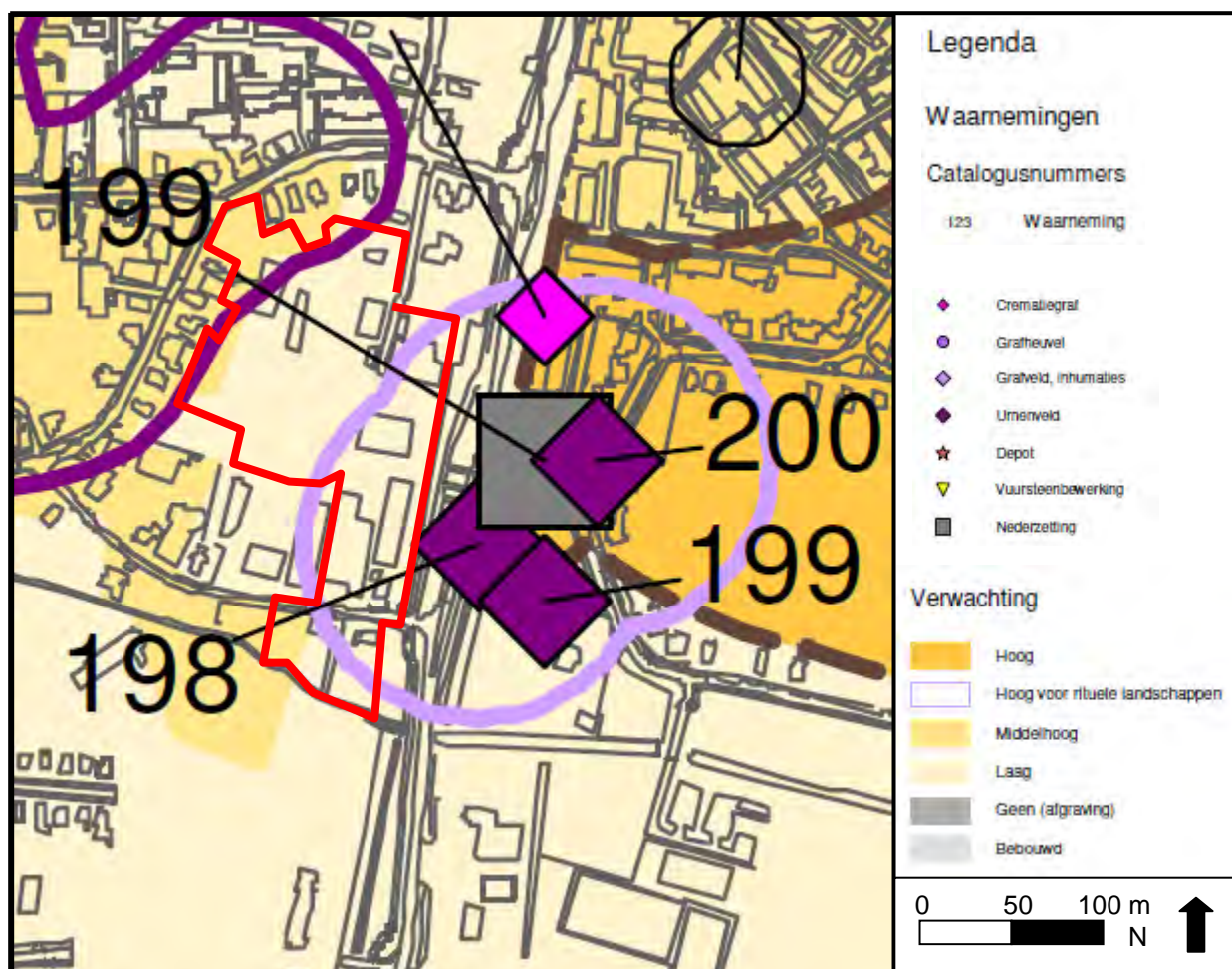
In opdracht van Ter Steege vastgoed Apeldoorn BV heeft IDDS Archeologie in augustus 2011 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO), karterende fase, uitgevoerd aan de Pirk in Vaassen, gemeente Epe. Een waarderende fase bleek niet noodzakelijk voor het plangebied. De aanleiding voor dit onderzoek is de geplande bodemsanering en nieuwbouw op het terrein (Figuur 1). Graafwerkzaamheden ten behoeve van deze ontwikkeling zullen zorgen voor een bodemverstoring tot een diepte van maximaal 2,0 m beneden maaiveld. De kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden hierdoor verstoord dan wel vernietigd zullen worden.

Figuur 1. De geplande situatie in het plangebied.

In het plangebied zijn in het verleden twee eerdere onderzoeken uitgevoerd, beide door Grontmij. Het eerste onderzoek was een verkennend booronderzoek dat is uitgevoerd in 2004 (van Beek 2004). Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek is er een waarderend booronderzoek uitgevoerd in het noorden van het plangebied (Fijma 2008). Omdat op basis van het verkennend onderzoek geen duidelijkheid is ontstaan over de verstoorde zones, moet hier meer duidelijkheid worden verschaft. In het noorden van het plangebied is ten tijde van het verkennend onderzoek een scherp uit de Vroege IJzertijd aangetroffen die mogelijk dit deel verbindt met het urnenveld ten oosten van het plangebied. Daarom is in het noorden van het plangebied een waarderend onderzoek uitgevoerd. In het waarderend onderzoek zijn geen archeologische resten gevonden en het advies was daarom om in dit deel van het gebied geen vervolgonderzoek te doen. Dit advies is door de gemeente Epe niet overgenomen. In plaats daarvan wil de gemeente Epe graag een karterend en waarderend onderzoek voor de gehele locatie op daarmee een betere afweging te kunnen maken over de verwachtingen voor archeologische resten in het plangebied.

Het gemeentelijk beleid van Epe, vastgesteld in oktober 2009, geeft aan dat in het oosten van het plangebied een hoge verwachting geldt voor rituele landschappen. Deze hoge verwachting is gebaseerd op waargenomen resten van een urnenveld, crematiegraven en nederzettingssporen direct ten oosten van het plangebied. Het westen van het plangebied behoort tot de historische dorpskern van Vaassen. Het middelste deel van het plangebied heeft een lage verwachting (Figuur 2).

Figuur 2. Uistnede van de gemeentelijke verwachtingenkaart. Het plangebied overlapt gedeeltelijk met een gebied van hoge verwachting voor rituele landschappen in het zuidoosten (omlijnd met lichtpaars) en de historische dorpskern van Vaassen in het noordwesten (omlijnd met donkerpaars). De symbolen tonen de locaties van eerdere vondsten, allemaal net buiten het plangebied.

1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek

Het doel van het karterende veldonderzoek is het terrein systematisch onderzoeken op de aanwezigheid van archeologische resten. Het doel van het waarderende onderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van de aangetroffen vindplaatsen. Om deze doelstelling te kunnen realiseren, wordt op de volgende vragen een antwoord gegeven (Koekkelkoren/de Kramer 2011):

- Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?
- Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied? Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en NAP?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?
- Indien een waarderende fase wordt uitgevoerd: Wat is de aard, omvang, diepteligging en datering van de vindplaats? En zijn deze resten behoudenswaardig?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen bodemversturende werkzaamheden?

Het archeologisch bureauonderzoek en het inventariserend veldonderzoek zijn uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 (Centraal College van Deskundigen 2010).

Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar Bijlage 5. Afkortingen en enkele vaktermen worden achterin dit rapport uitgelegd (zie lijst van afkortingen en begrippen).

1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied

De ligging van het (her) in te richten gebied, ofwel het plangebied, is weergegeven in Bijlage 1. Het plangebied ligt in Vaassen, gemeente Epe, ten zuiden en westen van De Pirk, ten oosten van de Stationsstraat, ten westen van de Laan van Fasna en ten noorden en een klein deel ten zuiden van de Veenweg. Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 15.000 m² en een gemiddelde maaiveldhoogte van 12 m NAP. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in Bijlage 3.

2. Resultaten vooronderzoek

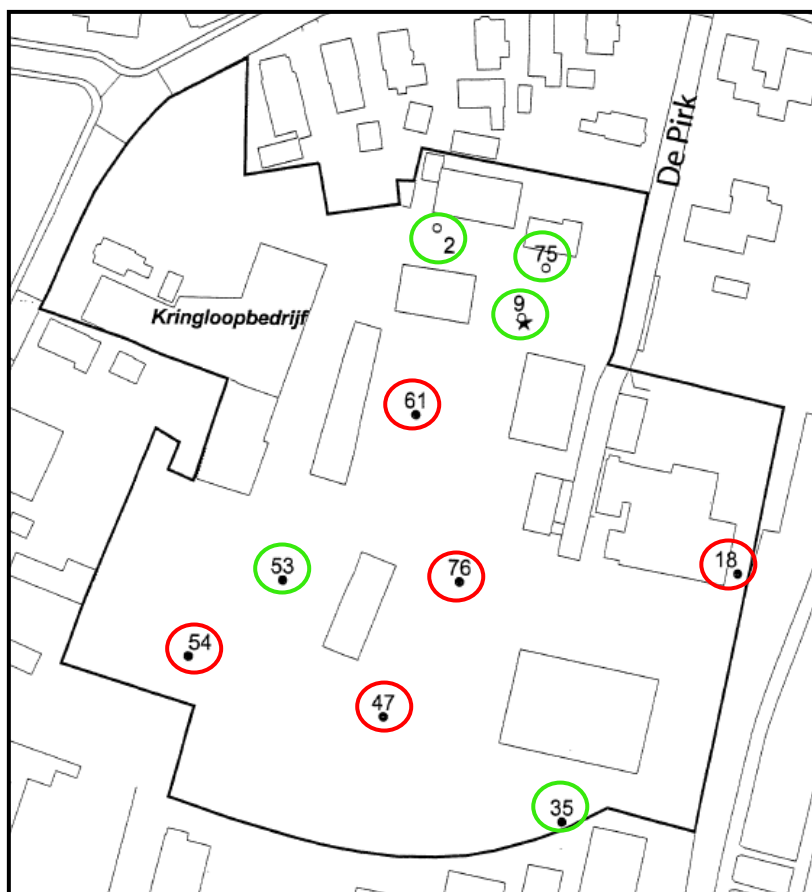
In dit hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van de resultaten van het eerder uitgevoerde onderzoek. Het betreft een verkennend veldonderzoek uitgevoerd in 2004 en een waarderend onderzoek, uitgevoerd in 2008, beide door Grontmij.

2.1. Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase

Het onderzoek door van Beek uit 2004 omvatte een bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek dat is uitgevoerd op een kleiner deel dan het huidige plangebied (Figuur 3). De delen ten noorden en zuiden van de Veenweg, het zuidelijkste deel van het huidige plangebied, behoorden destijds niet tot het plangebied. Op grond van het bureauonderzoek werd verwacht dat het plangebied ligt op sneeuwsmeltwaterafzettingen en dat de bodem bestaat uit hoge zwarte enkeerdgronden. Binnen 100 m ten oosten van het plangebied zijn resten aangetroffen van een urnenveld uit de Vroege IJzertijd (Archis-waarnemingen 30557; 33966 en 41920). De waarnemingen bestaan uit resten aardewerk en crematieresten in de vorm van verbrand bot, aangetroffen in de jaren '60 tot '80 van de 20ste eeuw, in eerste instantie bij niet-archeologische graafwerkzaamheden, later bij twee opgravingen. Verwacht werd dat binnen het plangebied archeologische waarden kunnen voorkomen uit het Laat Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd, met vooral in het oostelijke deel van het plangebied een hoge verwachting op de aanwezigheid van funeraire en rituele resten uit de Vroege IJzertijd. Door het gebruik van het plangebied is er een redelijke kans op verstoringen, hoewel er een hoge zwarte enkeerdgrond aanwezig is, waardoor de resten beter beschermd zijn tegen verstoringen vanaf de Late Middeleeuwen. Archeologische resten worden met name in de bovenste meter verwacht.

Tijdens het veldonderzoek zijn 10 boringen gezet. Het booronderzoek is gelijktijdig uitgevoerd met een milieukundig onderzoek waardoor de archeologische boringen geen opeenvolgende nummering hebben. Het booronderzoek werd uitgevoerd met een Edelman van 10 cm doorsnede, waarbij de archeologisch relevante lagen zijn gezeefd op 4 mm. De verdeling van de boringen over het plangebied was niet evenredig, aangezien er geen boringen zijn geplaatst in het noordwestelijke deel van het plangebied dat tegenwoordig tot de historische dorpskern van Vaassen wordt gerekend. De reden dat rondom het kringloopbedrijf geen boringen zijn gezet is, was dat er een verharde laag aanwezig was onder de asfaltlaag aan het oppervlakte.

In Figuur 3 is een overzicht weergegeven van de gezette boringen. De bodemopbouw in de boringen die rood omcirkeld zijn, was “verstoord tot in de C-horizont of een diepte van 0,80 m” (Beek 2004). In de overige boringen was de originele bodemopbouw nog duidelijk te herkennen (groen omcirkeld), vaak in de vorm van een B-horizont of een duidelijke geleidelijke overgang van de A- naar de C-horizont. In boring 9 werd onder de bouwvoor/A-horizont een fragment aardewerk uit de Vroege IJzertijd aangetroffen. Het betrof een aardewerkfragment van een zogenaamde *Schlägrandurne* uit de Vroege IJzertijd. De scherf is daarmee mogelijk gerelateerd aan een urnenveld uit de Vroege IJzertijd dat in 1986 circa 150 m ten zuidoosten van boring 9 werd aangetroffen (waarnemingen 30557; 33966, 41920 in Bijlage 2 en nummers 198 t/m 200 in Figuur 2).

Figuur 3. Uitsnede van de boorpuntenkaart uit het verkennende onderzoek uit 2004 (Van Beek 2004). De boringen waarbij de bodemopbouw als verstoord werden beschouwd zijn rood omcirkeld. De boringen zonder of met een mindere verstoorde bodemopbouw zijn groen omcirkeld. De zwarte ster bij boring 9 wijst op de vondst van een aardewerkscherf uit de Vroege IJzertijd in een bodemlaag direct onder de bouwvoor.

2.2. Inventariserend Veldonderzoek, waarderende fase

Naar aanleiding van het aantreffen van een scherf uit de Vroege IJzertijd in boring 9 in het verkennende onderzoek werd door Fijma in 2008 een waarderend archeologisch onderzoek uitgevoerd. In dit onderzoek werden op twee meter rondom boring 9 uit het eerste onderzoek vier aanvullende boringen gezet. Hierbij werd gebruik gemaakt van een Edelman met een diameter van 15 cm en de monsters werden gezeefd met een maaswijdte van 4 mm. Ook rondom boringen 2 en 75 werden respectievelijk twee en vier aanvullende boringen geplaatst, dit omdat deze boringen vlakbij boring 9 lagen en een vergelijkbare, intacte bodemopbouw hadden. Van de aanvullende boringen bleek de bodemopbouw bij twee boringen rondom boring 2, één boringen bij boring 75 en één boring bij boring 9 verstoord te zijn. In de aanvullende boringen werden geen aanvullende archeologische indicatoren aangetroffen.

Op grond van de aanvullende boringen werd geconcludeerd dat er geen archeologische resten aanwezig zijn en de intactheid van de bodem zeer divers is. Daarop werd geadviseerd om geen vervolgmaatregelen in het plangebied uit te laten voeren. Uit overleg met dhr. B. Goudswaard blijkt dat door de gemeente Epe mondeling is medegedeeld aan Grontmij dat de hierboven beschreven conclusie en advies niet wordt overgenomen. Een nieuw aanvullend onderzoek wordt nodig geacht om tot een beter onderbouwde conclusie te komen voor het gehele plangebied

2.3. Gespecificeerd verwachtingsmodel

Op basis van de resultaten van de eerdere onderzoeken wordt in dit onderzoek het gespecificeerd verwachtingsmodel als volgt verwoord: verwacht wordt dat ter plaatse van de delen van het plangebied met een onverstoorde bodemopbouw resten kunnen worden aangetroffen vanaf de vorming van het landschap in het Laat Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Gezien de archeologische waarnemingen in en met name rondom het plangebied is de verwachting op archeologische resten het hoogst voor funeraire en rituele resten uit de Vroege IJzertijd en Laat Middeleeuwse en Nieuwe tijd resten van de historische dorpskern van Vaassen.

Omdat de onverstoorde bodems in het plangebied waarschijnlijk bestaan uit hoge zwarte enkeerdgronden zijn de resten in de top van de C-horizont onder de A-horizont mogelijk beschermd geweest tegen de meeste bodemverstorende activiteiten sinds de Late Middeleeuwen. De meeste resten worden daarom met name verwacht binnen 1,0 m onder maaiveld.

Uit de eerdere onderzoeken blijkt dat waarschijnlijk in verschillende delen van het plangebied de oorspronkelijke bodemopbouw verstoord is geraakt. Waarschijnlijk betreft het daarbij voornamelijk lokale verstoringen gerelateerd aan de bebouwing en kabels en leidingen op het terrein. Op basis van de voorgaande onderzoeken konden geen zones worden geselecteerd waar onderzoek op grond van duidelijke verstoringen niet noodzakelijk zou zijn.

3. Veldonderzoek

3.1. Werkwijze onderzoek

Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek waarbij in totaal 30 boringen van 2,0 m diep zijn gezet. Een waarderend booronderzoek, waarbij aanvullende boringen geplaatst zouden worden, werd op grond van het ontbreken van duidelijke indicatoren niet noodzakelijk geacht. De boringen zijn, rekening houdend met de aanwezige of gesloopte bebouwing, zo veel mogelijk geplaatst in een verspringend grid met boorpunten om de 20 m en boorraaien om de 25 m. Boring 7 is niet gezet omdat deze locatie niet bereikbaar bleek in het veld.

Het booronderzoek is uitgevoerd door twee veldwerkers en een prospector MA (drs. L. Haaring) voor de beschrijvingen en een junior archeoloog (drs. A.M.H.C. Koekkelkoren) voor het zeven. De beschrijvingen zijn ingevoerd in een veldcomputer, een psion met het boorprogramma Terra Index, die tevens beschikt over een GPS waarmee direct de X- en Y-coördinaten van het boorpunt werden ingemeten. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boring is bepaald aan de hand van het AHN aangevuld met veldwaarnemingen. Het opgeboorde monster van de bouwvoor tot twee decimeter in de C-horizont is droog gezeefd over een maaswijdte van 4 mm. De zeefresiduen zijn op kantoor gewassen en bestudeerd door een senior archeoloog (drs. B. Corver).

3.2. Resultaten karterend booronderzoek

3.2.1. Veldwaarnemingen

Het terrein rondom boring 11 ligt hoger dan de meeste delen ten zuiden daarvan. Het hoogteverschil is maximaal een halve meter. In boring 18, op hetzelfde terrein als boring 11, is het hoogteverschil minder. Ter plaatse van boring 2 was een verlaging van het maaiveld, waarbij het maaiveld maximaal 1,0 m diep was afgegraven (het diepste deel lag enkele meters ten zuidwesten van boring 2). In de overige delen van het plangebied waren geen zichtbare hoogteverschillen aanwezig.

Enkele delen van het plangebied waren niet meer ingericht na het verwijderen van bebouwing en bestrating. Zo was het gebied rondom boring 1 een zandvlakte, lag boring 26 ten noorden van een grindstort en ook het noordwesten bij boring 2 was een zandvlakte. In het noorden bij boringen 11 en 18 was het maaiveld onbegroeid. Dit houdt in dat er recent gegraven was, omdat er geen planten aanwezig waren, ondanks de tijd van het jaar (augustus). Het oorspronkelijke maaiveld was op enkele locaties nog aanwezig, te weten rondom boringen 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 14, 15, 21, 27 en 28. Dit oppervlak was nog begroeid en lag vaak enkele centimeters tot decimeters hoger dan bijvoorbeeld de zandvlakte rondom boring 1.

3.2.2. Lithologie en geologie

De bodemopbouw tot een diepte van 2,0 m bestaat in het plangebied uit maximaal 3 pakketten. Onderin is een pakket matig fijn, zwak siltig en lichtgeel tot wit zand aangetroffen (pakket 1). In enkele boringen zijn in dit pakket sporen van roest en/of grind aangetroffen. De top van pakket 1 is vaak donkerder van kleur: geel of bruingeel.

Pakket 1 wordt in acht boringen, bijvoorbeeld boringen 8-10 en 15, bedekt door een pakket zwak tot matig humeus zand (pakket 2). Pakket 2 heeft een maximale dikte van 50 cm. Pakket 2 ontbreekt in de verstoorde boringen.

Op pakket 2 of direct op pakket 1 bevindt zich in diverse boringen een zandige ophooglaag (pakket 3). Dit zand bevat ook sporen van baksteen en puin en is vaak sterk rommelig van uiterlijk.

3.2.3. Bodemopbouw

Pakket 1 is de C-horizont. De top van deze C-horizont is in enkele boringen onverstoord, met name in het midden en westen van het plangebied. Aangenomen wordt dat eventuele archeologische resten aanwezig en zichtbaar zullen zijn in de top van een onverstoorde C-horizont. In boringen 10 en 18 is een (zwak gevormde) B-horizont (pakket 2) aangetroffen in de vorm van een donkerdere kleur van het moedermateriaal. In de boringen 1, 4, 8, 9, 15 en 21 is er een geleidelijke overgang tussen de onverstoorde A-horizont en de C-horizont waargenomen. De boringen 2, 11, 12 en 14 hebben een

verstoorde A-horizont, waaronder echter de top van de C-horizont nog vrijwel volledig intact is op basis van de donkere kleur.

De overige boringen bevatten verstoringen door middel van vergraving die dieper reiken dan de top van de C-horizont.

3.2.4. Archeologische indicatoren

In enkele boringen zijn resten baksteen aangetroffen (Bijlage 8). Hierbij gaat het voornamelijk om resten uit een verstoorde of geroerde context, zoals de bouwvoor of pakket 3. Het is voor de meeste vondsten niet mogelijk een nauwkeurige datering te geven omdat het baksteenfragmenten van minder dan 0,5 cm doorsnede betroffen. Op basis van het baksel wordt echter alles in de Nieuwe Tijd gedateerd en met name uit de 18de en 19de eeuw. Daarnaast zijn er enkele fragmenten metaal aangetroffen. In boring 14 werd een fragment van een pijpenkop uit de Nieuwe Tijd aangetroffen in de donkere top van pakket 1 en een fragment in pakket 1 in boring 15. De aangetroffen vondsten duiden niet op een vindplaats uit een bepaalde periode.

3.3. Interpretatie

De resultaten van de boringen met betrekking tot een verstoring van de A- en/of C-horizont zijn gevisualiseerd in Bijlage 7. Uit dit overzicht wordt duidelijk dat in het zuiden van het plangebied de oorspronkelijke bodemopbouw diep verstoord is geraakt waardoor hier zeer waarschijnlijk geen intacte archeologische waarden meer aanwezig zullen zijn. Dit geldt voor zowel de delen direct ten noorden als ten zuiden van de Veenweg. Deze delen waren niet onderzocht in de voorgaande onderzoeken. Ook in het noordoosten van het plangebied is de oorspronkelijk bodemopbouw tot onder het archeologische niveau verstoord (tot in de C-horizont). De overige boringen die volledig verstoord zijn, betreffen boringen 3, 5 en 6. De verstoringen in boringen 3, 5 en 6 zijn gerelateerd aan oude perceelsgrenzen, zie ook Bijlage 6. De verstoringen hier zijn dus plaatselijk en hebben geen relatie tot verstoringen in de rest van het plangebied.

De verstoringen van de A-horizont waarbij de top van de C-horizont nog intact is (boringen 2, 11, 12 en 14) zijn te verklaren door (sub)recente verstoringen die niet dieper reikten dan tot de A-horizont. Hoewel dit niet met zekerheid kan worden beweerd, zijn de boringen 47, 61 en 76 uit voorgaande onderzoek waarschijnlijk ook niet tot in de top van de C-horizont verstoord aangezien de verstoringen reikten tot 80 cm –mv, gelijk aan de diepte van de top van de C-horizont in boringen 11, 12 en 14 van dit onderzoek.

In de overige boringen is de bodemopbouw nog in zoverre intact dat er geen verstoringen zijn van eventueel aanwezige archeologische waarden. In deze gebieden blijft de specifieke archeologische verwachting grotendeels intact. Opgemerkt moet worden dat met het karterend booronderzoek geen vuursteenartefacten zijn aangetroffen waardoor het aannemelijk is dat er in het plangebied geen archeologische waarden voorkomen uit de periode Laat Paleolithicum tot het Laat Neolithicum (Wilbers 2007). Ook van archeologische waarden uit de Nieuwe tijd mag worden verwacht dat er meer resten zijn achtergebleven die in de boringen gevonden hadden moeten worden. Voor de periode Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen is de vondstdichtheid van vindplaatsen dusdanig klein dat zelfs met dit groot aantal boringen geen indicatoren aangetroffen hoefden te worden. Dit geldt nog sterker voor vindplaatsen met funeraire en rituele resten, hiervan zijn de vondstdichtheden zo klein dat met geen enkel booronderzoek de aanwezigheid, vorm of waarde kan worden vastgesteld.

4. Conclusie en aanbevelingen

In opdracht van Ter Steege vastgoed Apeldoorn BV is in augustus 2011 een inventariserend veldonderzoek (IVO), karterende fase, uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan de Pirk in Vaassen, gemeente Epe. Een waarderende fase bleek door het uitblijven van archeologische indicatoren niet noodzakelijk te zijn.

Uit het veldonderzoek is gebleken dat er in het plangebied mogelijk nog resten aanwezig kunnen zijn uit het Laat Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen. Het oostelijke en zuidelijke deel van het plangebied zijn verstoord, waardoor hier geen resten meer worden verwacht. Afhankelijk van de funderingsmethoden van de voormalige bebouwing kunnen de eerder bebouwde delen ook als verstoord worden beschouwd. In de onverstoorde delen zijn geen archeologische resten aangetroffen die wijzen op het gebruik van het plangebied in een bepaalde periode. Zo is er ook geen bevestiging gevonden voor de hoge verwachting voor nederzittingsresten en een ritueel landschap uit de Vroege IJzertijd. Er is daarom niet over gegaan op een waarderende fase van het booronderzoek. Het is echter wel mogelijk dat archeologische resten aanwezig zijn in het plangebied maar vanwege de steekproefsgewijze methode van een booronderzoek en de vondstdichtheid van resten vanaf het Laat Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen kan er niet worden uitgesloten dat er archeologische resten aanwezig zijn in het onverstoorde deel van het plangebied.

4.1. Beantwoording vraagstelling

- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?*

Een deel van het plangebied kan als verstoord worden afgeschreven (Bijlage 7). Dit geldt met name voor het oosten en het zuiden van het plangebied. Het noorden en westen van het plangebied zijn grotendeels onverstoord. In enkele boringen is de bovengrond verstoord, waarbij echter niet het archeologisch niveau is geraakt.

- *Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied? Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?*

Ja, het is mogelijk om archeologische resten vanaf het Laat Neolithicum in het plangebied aan te treffen in de top van pakket 1. De top van dit pakket bevindt zich op een diepte vanaf circa 30 cm -mv tot 110 cm -mv. Een NAP-hoogte kan niet worden gegeven vanwege de sterke verschillen in de hoogte van het maaiveld in het plangebied, variërend tussen de +11 m NAP in het oosten en zuiden en 13,8 m NAP in het noorden en westen). De diepte van de lagen en de hoogtes van het maaiveld in het plangebied wijken echter regelmatig af van dit gemiddelde.

- *Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?*

De verwachting was om resten vanaf het Laat Neolithicum aan te treffen en met name nederzittingsresten en een ritueel landschap uit de Vroege IJzertijd. Bij het karterende onderzoek zijn er echter geen archeologische resten aangetroffen die wijzen op het gebruik van het plangebied in een bepaalde periode in het verleden.

- *Indien een waarderende fase wordt uitgevoerd: Wat is de aard, omvang, diepteligging en datering van de vindplaats? En zijn deze resten behoudenswaardig?*

Er is geen waarderende fase uitgevoerd omdat de aangetroffen resten tijdens het veldwerk geen aanleiding gaven tot het uitvoeren van een waarderend onderzoek in de vorm van het verdichten van het boorgrid om de mogelijk aanwezige resten te begrenzen. De resten die zijn aangetroffen betreffen uitsluitend kleine fragmenten uit de Nieuwe Tijd, met name de 18de en 19de eeuw. De meeste resten zijn bovendien te relateren aan de humeuze bovenlaag, een vaak verstoorde of geroerde laag. Vanwege de diepteligging en de beperkte hoeveelheid kan niet worden gesproken van een vondstconcentratie uit de Nieuwe Tijd. De aangetroffen resten hebben dus geen tot een lage archeologische waarde en zijn niet behoudenswaardig.

- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen bodemversturende werkzaamheden?*

De geplande nieuwbouw zal de ondergrond verstoren tot in het niveau met een archeologische verwachting.

4.2. Aanbevelingen

Tijdens het onderzoek is geconstateerd dat in het midden en westen van het plangebied een onverstoord C-horizont aanwezig is waarin resten worden verwacht uit het Laat Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen en met name uit de Vroege IJzertijd. Op basis van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek wordt geadviseerd om vervolgonderzoek uit te laten voeren in de vorm van proefsleuven. Dit advies geldt voor de delen waar de top van de C-horizont onverstoord is, namelijk de delen die niet rood of oranje zijn aangegeven in Bijlage 7. Voor de gebieden die in bijlage 7 oranje of rood gekleurd zijn, wordt geadviseerd geen archeologisch vervolgonderzoek te doen.

NB. Bovenstaand advies dient gecontroleerd en beoordeeld te worden door de bevoegde overheid, in dit geval de Gemeente Epe. Deze zal vervolgens een besluit nemen inzake de te volgen procedure. IDDS Archeologie wil meegeven dat voordat dit besluit genomen is, er niet begonnen kan worden met bodemversturende activiteiten of activiteiten die voorbereiden op bodemverstoringen.

Voor alle gravende onderzoeken, waaronder proefsleuven, dient voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek een Programma van Eisen geschreven te worden. Dit Programma van Eisen moet goedgekeurd worden door de bevoegde overheid (de Gemeente Epe) alvorens met het onderzoek kan worden begonnen.

4.3. Betrouwbaarheid

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen dan wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet gegarandeerd worden.

Geraadpleegde bronnen

ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Gelderland 1:25.000*, Den Haag.

Beek, J.L., van der/ M. Hopman, 2004: *Archeologisch onderzoek De Pirk te Vaassen*, Grontmij Archeologische Rapporten 32.

Centraal College van Deskundigen, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.2, Gouda.

Fijma, P./J. van der Roest, 2008: *Archeologisch onderzoek De Pirk te Vaassen, waarderend Veldonderzoek*, Grontmij Archeologische Rapporten 638.

Koekkelkoren, A.M.H.C./ J. de Kramer, 2011: *Plan van aanpak. De Pirk in Vaassen, gemeente Epe*, Noordwijk (Intern rapport, IDDS Archeologie).

SIKB, 2008: *Archeologische standaard boorbeschrijving*, Archeologie Leidraad, Gouda.

Wilbers, A.W.E., 2007: *Karterend booronderzoek: de leidraad bekeken*", Archeobrief 11 nummer 4.

Websites

www.ahn.nl/viewer

Lijst van afkortingen en begrippen

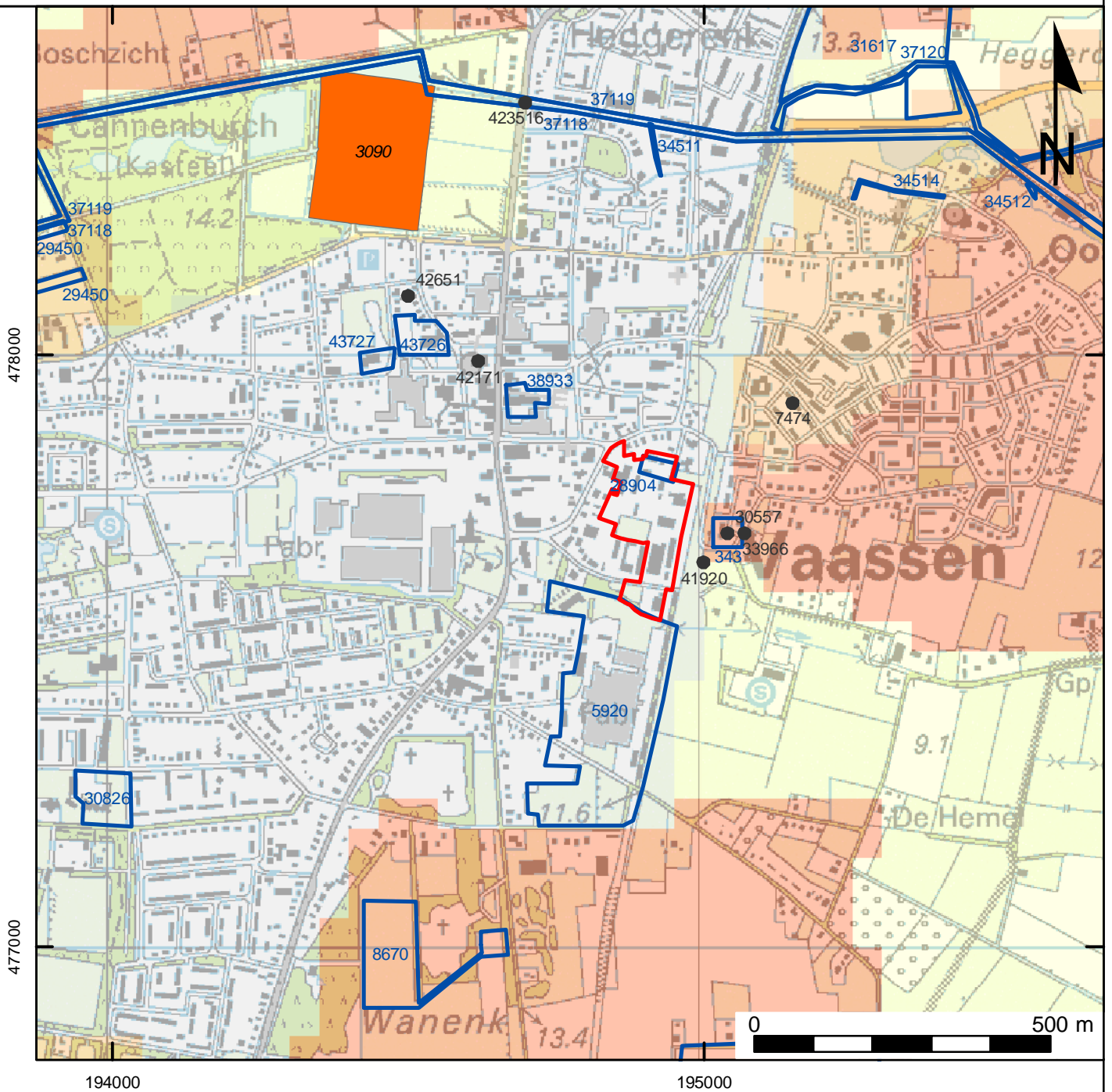
Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
BP	Before Present (Present = 1950)
CHW	Cultuurhistorische Waardenkaart
GPS	Global Positioning System
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
eerdgrond	grond met een humushoudende minerale bovengrond van meer dan 50 cm, ontstaan door invloed van de mens, vaak gaat het om een esdek
esdek	dikke humeuze laag ontstaan door eeuwenlange bemesting; beschermt de oorspronkelijke bodem tegen ploegen en andere verstoringen
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humeus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
leem	samenstelling van meer dan 50% silt, minder dan 50% zand en minder dan 25% klei
podzol	goed ontwikkelde bodem in gebieden met veel neerslag
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
slak	steenachtig afval van metaal- of aardewerkproductie
vaaggrond	grond zonder duidelijke tekenen van bodemvorming
zavel	grondsoort die tussen 8 en 25% klei (deeltjes kleiner dan 0,002 mm) bevat

Bijlage 2: Archis-informatie

Projectnummer: 29750811
Projectnaam: Vaassen, De Pirk

Legenda

- vondstmeldingen
- waarnemingen
- ▭ Plangebied
- ▭ onderzoeksmeldingen

monumenten

Archeologische waarde

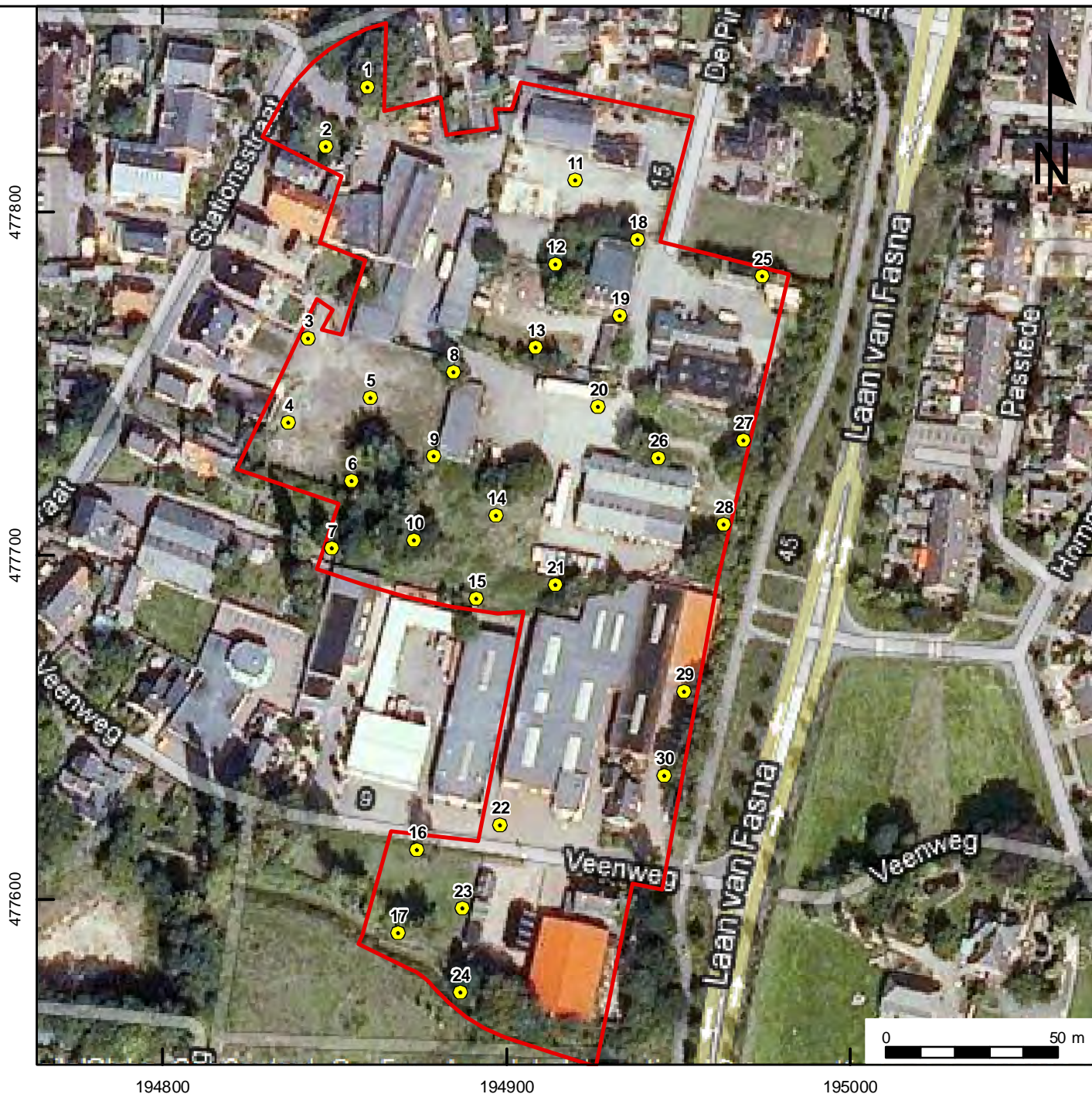
- ▭ Terrein van archeologische betekenis
- ▭ Terrein van archeologische waarde
- ▭ Terrein van hoge archeologische waarde
- ▭ Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- ▭ Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

IKAW

- ▭ lage trefkans (water)
- ▭ middelhoge trefkans (water)
- ▭ hoge trefkans (water)
- ▭ lage trefkans
- ▭ water
- ▭ middelhoge trefkans
- ▭ ongekarteerd
- ▭ hoge trefkans
- ▭ zeer lage trefkans

Bijlage 3: Boorlocatiekaart

Projectnummer: 29750811
Projectnaam: Vaassen, De Pirk

Legenda

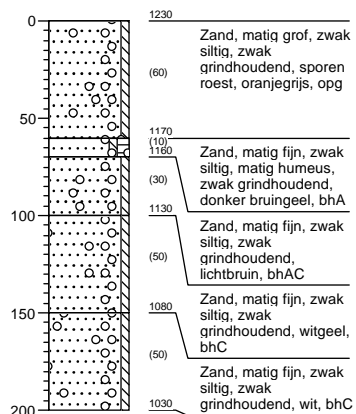
- Boring
- Plangebied

Bijlage 4: Boorbeschrijvingen

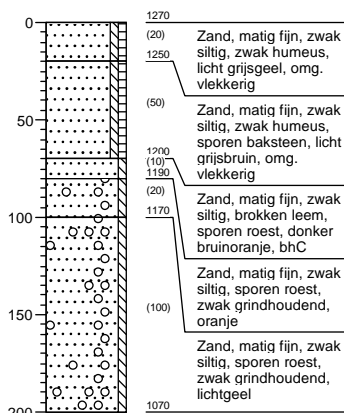
Boring: 01

X: 194913,1
 Y: 477737,18
 Hoogte (m NAP): 12,3

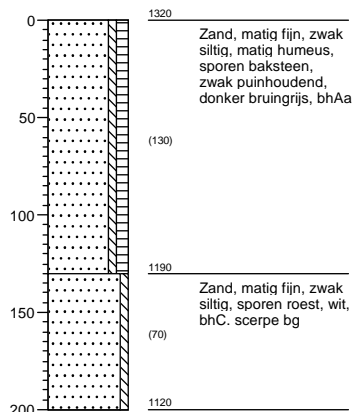
Boring: 02

X: 194873,03
 Y: 477805,7
 Hoogte (m NAP): 12,7

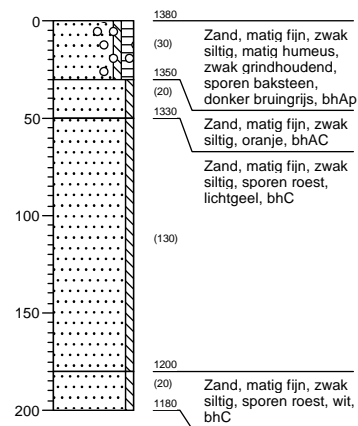
Boring: 03

X: 194855,1
 Y: 477767,56
 Hoogte (m NAP): 13,2

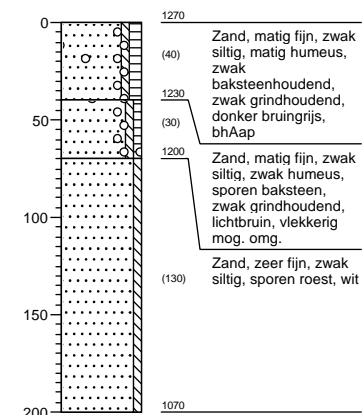
Boring: 04

X: 194846,76
 Y: 477746,42
 Hoogte (m NAP): 13,8

Boring: 05

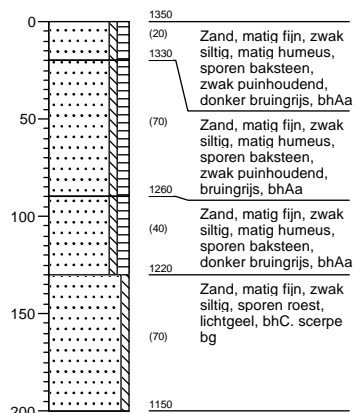
X: 194873,68
 Y: 477741,94
 Hoogte (m NAP): 12,7

Bijlage 4: Boorbeschrijvingen

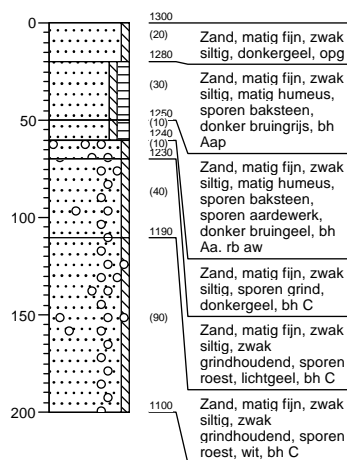
Boring: 06

X: 194855
Y: 477721
Hoogte (m NAP): 13,5

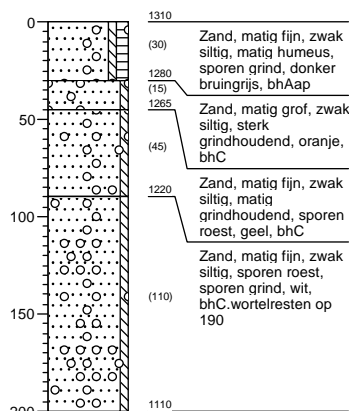
Boring: 08

X: 194894,73
Y: 477745,5
Hoogte (m NAP): 13

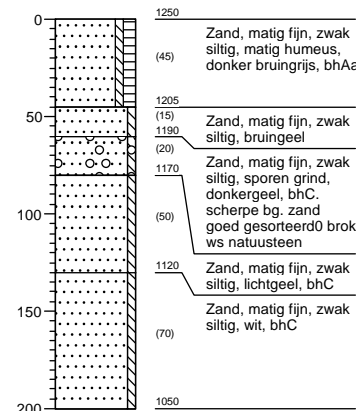
Boring: 09

X: 194885,48
Y: 477726,25
Hoogte (m NAP): 13,1

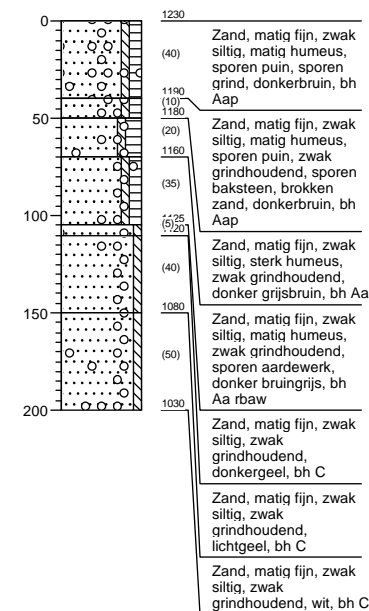
Boring: 10

X: 194884,74
Y: 477702,18
Hoogte (m NAP): 12,5

Boring: 11

X: 194935,04
Y: 477815,92
Hoogte (m NAP): 12,3

Bijlage 4: Boorbeschrijvingen

Boring: 12

X: 194918,6
 Y: 477786,54
 Hoogte (m NAP): 12,9

Boring: 13

X: 194906,47
 Y: 477761,49
 Hoogte (m NAP): 12,7

Boring: 14

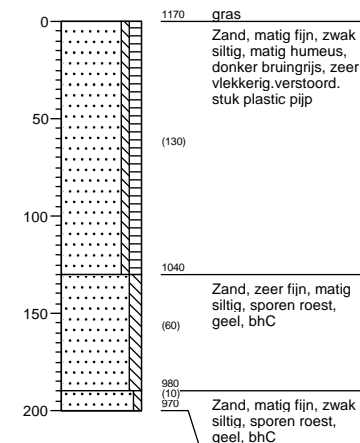
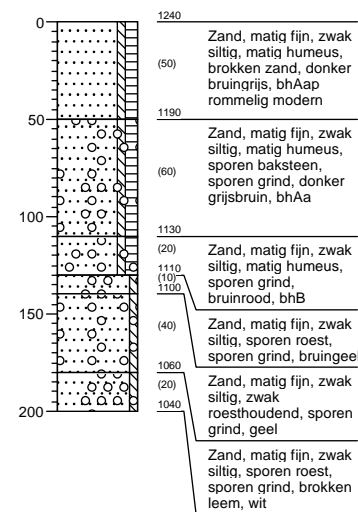
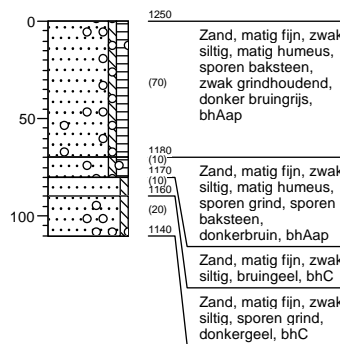
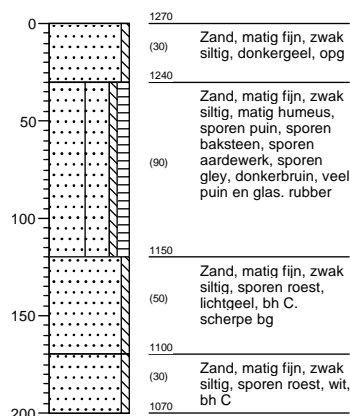
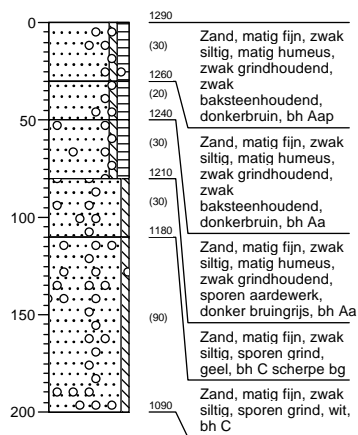
X: 194905,64
 Y: 477708,44
 Hoogte (m NAP): 12,5

Boring: 15

X: 194906,85
 Y: 477686,92
 Hoogte (m NAP): 12,4

Boring: 16

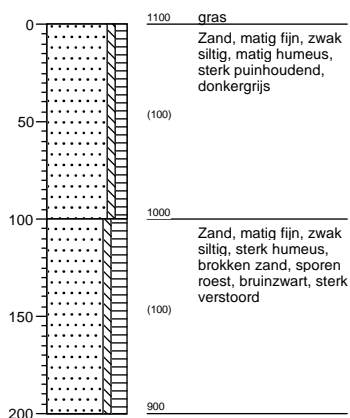
X: 194887,27
 Y: 477611,36
 Hoogte (m NAP): 11,7

Bijlage 4: Boorbeschrijvingen

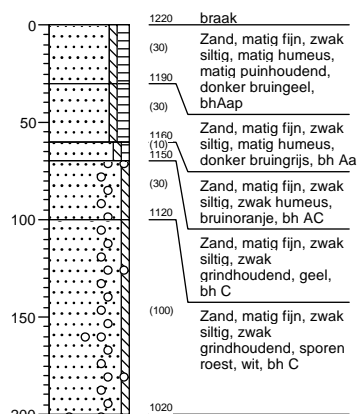
Boring: 17

X: 194882,15
Y: 477589,28
Hoogte (m NAP): 11

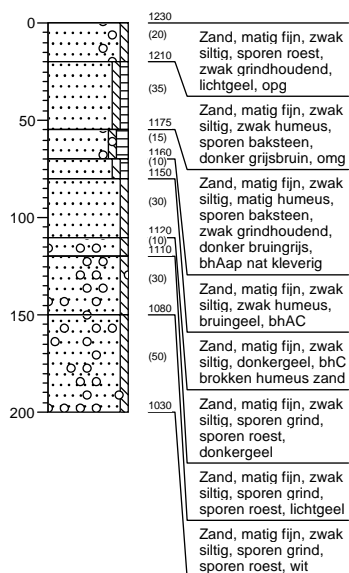
Boring: 18

X: 194949,9
Y: 477802,32
Hoogte (m NAP): 12,2

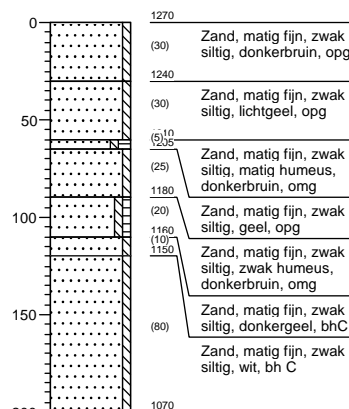
Boring: 19

X: 194943,73
Y: 477772,07
Hoogte (m NAP): 12,3

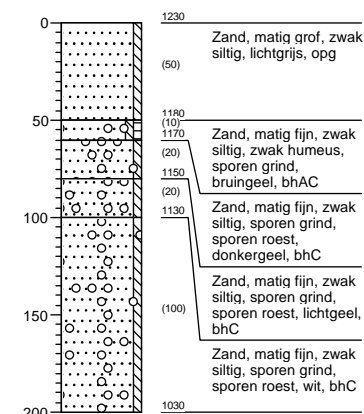
Boring: 20

X: 194935,5
Y: 477747,95
Hoogte (m NAP): 12,7

Boring: 21

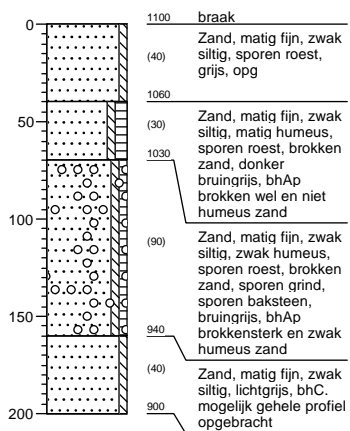
X: 194925,71
Y: 477700
Hoogte (m NAP): 12,3

Bijlage 4: Boorbeschrijvingen

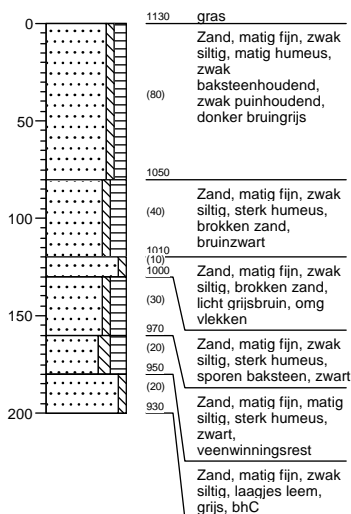
Boring: 22

X: 194909,22
Y: 477619,28
Hoogte (m NAP): 11

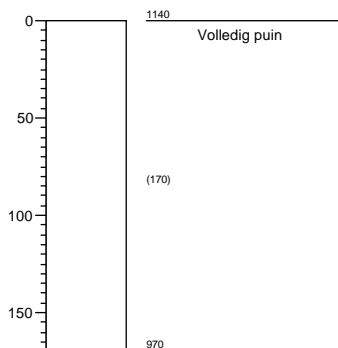
Boring: 23

X: 194898,79
Y: 477596,05
Hoogte (m NAP): 11,3

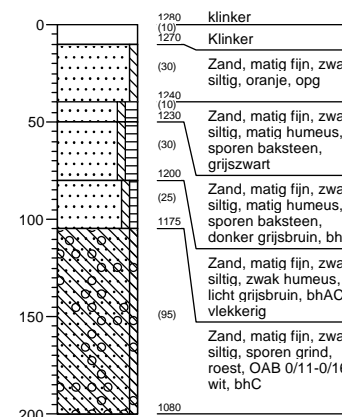
Boring: 24

X: 194906,65
Y: 477572,86
Hoogte (m NAP): 11,4

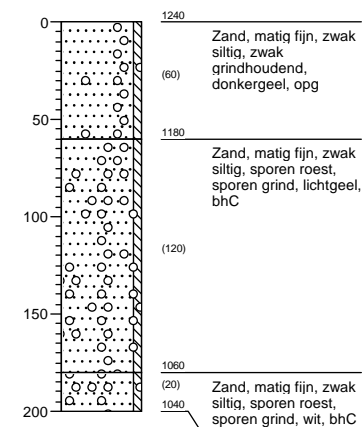
Boring: 25

X: 194983,04
Y: 477777,95
Hoogte (m NAP): 12,8

Boring: 26

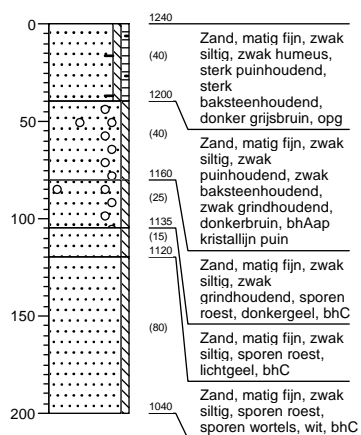
X: 194945,95
Y: 477725,83
Hoogte (m NAP): 12,4

Bijlage 4: Boorbeschrijvingen

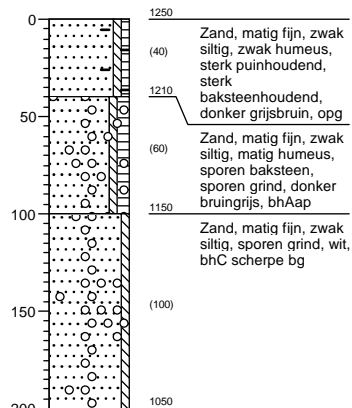
Boring: 27

X: 194978,4
Y: 477728,67
Hoogte (m NAP): 12,4

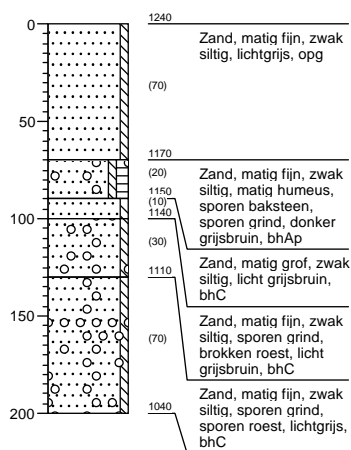
Boring: 28

X: 194970,98
Y: 477712,02
Hoogte (m NAP): 12,5

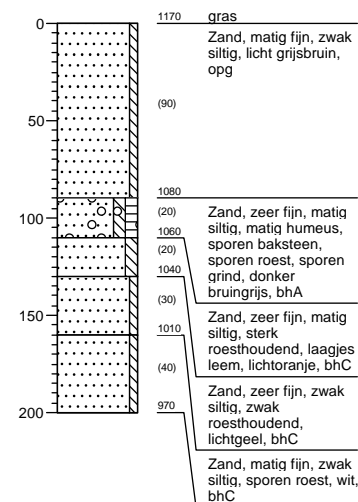
Boring: 29

X: 194965,17
Y: 477661,7
Hoogte (m NAP): 12,4

Boring: 30

X: 194960,55
Y: 477639,52
Hoogte (m NAP): 11,7

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

	geroerd monster
	ongeroid monster

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand
	slib
	water

Legenda afkortingen Archeologische Boorbeschrijving (conform ASB 2008)

Percentages en Mediaan

Klasse	Zandmediaan
Uiterst fijn	63-105 µm
Zeer fijn	105-150 µm
Matig fijn	150-210 µm
Matig grof	210-300 µm
Zeer grof	300-420 µm
Uiterst grof	420-2000 µm

Nieuwvormingen

(1=spoor, 2=weinig, 3=veel)

Afkorting	Nieuwvormingen
FEC	IJzerconcreties
FFC	Fosfaatconcreties
FOV	Fosfaatvlekken
MNC	Mangaanconcreties
ROV	Roestvlekken
VIV	Vivianiet
VKZ	Verkiezeling
ZAV	Zandverkittingen

Bodemkundige interpretaties

Code	Bodemkundige interpretaties
BOD	Bodem
BOV	Bouwvoor
ESG	Esgrond
GLE	Gleyhorizont
HIN	Humusinspoeling
INH	Inspoelingshorizont
KAT	Katteklei
KBR	Klei, brokkelig
LOO	Loodzand
MOE	Moedermateriaal
OMG	Omgewerkte grond
OPG	Opgebrachte grond
OXR	Oxidatie-reductiegrens
POD	Podzol
RYP	Gerijpt
TKL	Top kalkloos
TRP	Terpaarde
UIT	Uitspoelingshorizont
VEN	Vegetatieniveau
VNG	Gelaagd vegetatieniveau
VRG	Vergraven

Bodemhorizont

Code	Bodemhorizont	Omschrijving
BHA	A-horizont	Minerale bovengrond
BHAB	AB-horizont	Overgangshorizont
BHAC	AC-horizont	Overgangshorizont
BHAE	AE-horizont	Overgangshorizont
BHB	B-horizont	Inspoelingshorizont
BHBC	BH-horizont	Overgangshorizont
BHC	C-horizont	Uitgangsmateriaal
BHE	E-horizont	Uitspoelingshorizont
BHEB	EB-horizont	Overgangshorizont
BHO	O-horizont	Strooisellaag
BHR	R-horizont	Vast gesteente

Sedimentaire karakteristiek, laaggrens

Afkorting	Afmeting overgangszone	Klasse
BDI	≥ 3,0 - < 10,0 cm	Basis diffuus
BGE	≥ 0,3 - < 3,0 cm	Basis geleidelijk
BSE	< 0,3 cm	Basis scherp

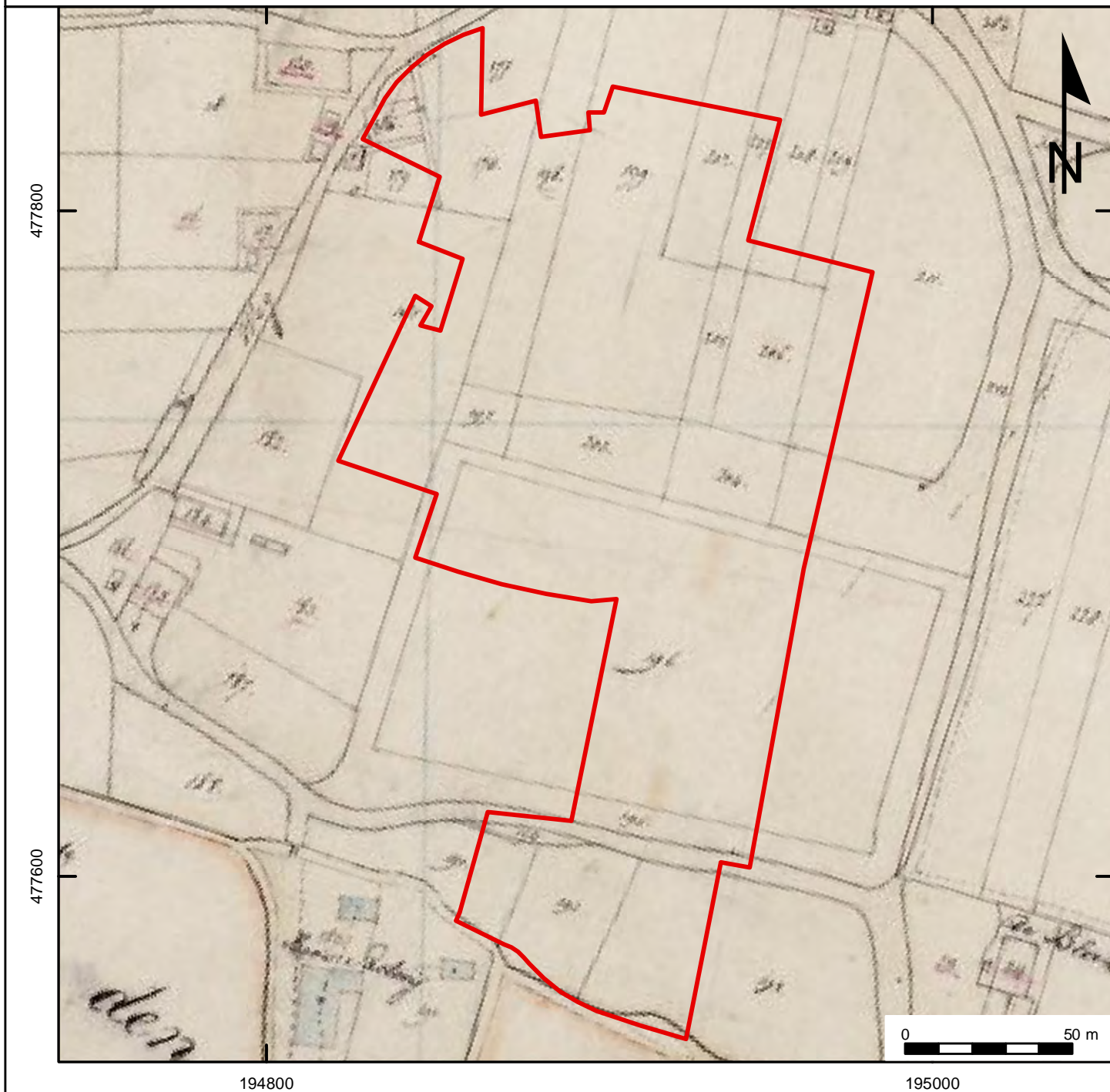
Kalkgehalte

Code	Kalkgehalte
CA1	Kalkloos
CA2	Kalkarm
CA3	kalkrijk

Archeologische indicatoren (1=spoor, 2=weinig, 3=veel)

Code	Omschrijving
AWF	Aardewerkfragmenten
BST	Baksteen
GLS	Glas
HKB	Houtskoolbrokken
HKS	Houtskoolspikkels
MXX	Metaal
OXBO	Onverbrand bot
OXBV	Verbrand bot
SGK	Gebroken kwarts
SLA	Slakken/sintels
SVU	Vuursteen
SXX	Natuursteen
VKL	Verbrande klei
VSR	Visresten

Bijlage 6: Kadasterkaart Minuutplan 1811-1832

Projectnummer: 29750811
Projectnaam: Vaassen, De Pirk

Legenda

 Plangebied

Bijlage 7: Resultatenkaart

Projectnummer: 29750811
Projectnaam: Vaassen, De Pirk

Legenda

 Plangebied

Boring

- onverstoorde boring
- verstoorde boring
- verstoorde bovengrond, intacte top dekzand
- niet gezet

 (voormalig) bebouwde delen

 verstoord gebied

Bijlage 8: Vondstenlijst

Vondstnr	Boring	Diepte [in cm]	Materiaal	Baksel	Fragment, rand, wand, bodem	Aantal	Type / vorm	Datering (ABR code)	Versiering	afmetingen	opmerkingen
1	1	60-70	metaal	n.v.t.	fragment	1	haakje/spijker	NTA-C	n.v.t.	1,0 * 1,5 cm	gebogen
2	2	50-70	aardewerk	roodbakkend	fragment	3	baksteen	NTA-C	n.v.t.	0,5-2,0 cm	
3	4	30-50	aardewerk	roodbakkend	fragment	1	baksteen	NTA-C	n.v.t.	<0,5 cm	
4	11	90-100	aardewerk	roodbakkend	fragment	7	baksteen	NTA-C	n.v.t.	<0,5 cm	
5	12	0-50	metaal	n.v.t.	fragment	1	ondef.	ondef.	n.v.t.	1,0 * 5,0 cm	
6	12	0-50	aardewerk	geelbakkend	fragment	2	baksteen/dakpan	NTA-C	n.v.t.	1,0 - 4,5 cm	
7	12	0-50	aardewerk	roodbakkend	fragment	5	baksteen	NTA-C	n.v.t.	1 - 2,5 cm	
8	14	100-110	aardewerk	pijpaarde	fragment	1	pijpekop	18de eeuw	n.v.t.	2,5 * 1,0 cm	
9	15	60-100	aardewerk	pijpaarde	fragment	1	pijpekop	NTB-C	n.v.t.	0,5 cm	
10	18	60-100	aardewerk	roodbakkend	fragment	1	ondef.	NTA-C	n.v.t.	±0,8 cm	

gedetermineerd door: drs. B. Corver, 24-08-2011